

20.09.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2024/63
Toplantı Tarihi/Sayısı : 16.8.2024/231
Karar Numarası : 2024/758
Başvuran : M. K.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Sarıyer Belediye Başkanlığı
Muhatap Adres : Pınar Mah. Günyüzü Cad. No: 2 34460 Sarıyer/İSTANBUL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, görme engelli olan başvuranın ikamet ettiği evin bulunduğu sokakta kaldırım bulunmaması, asfaltın yürümeyi zorlaştıracak şekilde çukurlarla dolu olması ve sokağın erişilebilir hale getirilmesine dair başvurularının sonuçsuz bırakılması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Görme engelli bir birey olduğunu, ikamet ettiği evin bulunduğu sokakta kaldırım bulunmadığını ve asfaltın kötü durumda olduğunu, asfalttaki çöküntü ve çukurlara biriken sular nedeniyle özellikle yağmurlu günlerde yürümekte sorun yaşadığını,

b. 11/7/2022 tarihinde Sarıyer Belediyesinin çağrı merkezi ve Whatsapp hattı üzerinden iletişime geçerek yolun düzeltilmesine ilişkin talebini ilettiğini ancak olumlu bir sonuç elde edemediğini,

c. Ayağındaki doku kanseri nedeniyle yürümekte zorluk yaşadığı için 21/7/2023 tarihinde şikayetini tekrarladığını ancak tarafına dönüş yapılmadığını belirterek başvuruya konu yolun erişilebilir olmaması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Sarıyer Belediye Başkanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuru konusu ... Mahallesi ... Sokak ve civarında bulunan diğer yolların plansız ve kaçak yapılaşmalar sonucunda oluşmuş olduğu, standartlara uygun yol genişliği ve yol izi bulunmadığı için kaldırımın yapılamadığının ve sokağın engelli erişimine uygun hale getirilemediğinin tespit edildiği,

b. 24/1/2024 tarihinde ... Sokak'ta yapılan incelemelerde Sokağın tamamının asfalt ile kaplı olduğu, kaldırımın bulunmadığı, çeşitli altyapı kurumları tarafından tranşe kazısı ve asfalt yama çalışmalarının yapıldığı, yıllara ve kullanıma bağlı olarak yıpranmaların ve kısmi çököntülerin oluştuğu, Belediyeye gelen şikayetler ve yapılan tespitler doğrultusunda ihtiyaca bağlı olarak asfalt yama çalışmalarının yapılmış olduğu, 2/2/2024 tarihinde anılan Sokak'ın yol üst kaplamasının asfalt kaplama yapılarak yenilenmiş olduğu,

c. 24/1/2024, 2/2/2024 ve 5/2/2024 tarihlerinde yerinde inceleme yapılarak yola ilişkin fotoğraf ve videoların Kurumumuza sunulduğu,

ç. Arşiv kayıtlarında yapılan incelemede; başvuranın Belediye Çağrı Merkezine 11/7/2022 tarihli ve ... sayılı başvurusunun bulunduğu, Fen İşleri Müdürlüğünün programı kapsamında 17/10/2022 tarihinde başvuru konusu yola asfalt yama çalışmasının yapıldığının tespit edildiği ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Yaşadığı sokağın, erişilebilir hale getirilemediği hususunun muhatap Belediye tarafından da kabul edildiği,

b. 11/7/2022 tarihinde Belediyeye şikayette bulunmasına rağmen 2/2/2024 tarihinde kısmi yamalama çalışması yapıldığının belirtildiği, bu kısmi çalışmanın bile 18 ay sonra yapıldığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun(TİHEK) erişilebilirliği değerlendirdiği tüm kararlarında isabetli bir şekilde belirtildiği gibi erişilebilirlik için zaman ve bütçe çekincelerinin ileri sürülmesinin mümkün olmadığı, erişilebilirliğin halihazırda İdarenin yerine getirmiş olması gereken bir yükümlülük olduğu, somut olayda bireysel çabalarına rağmen netice alamadığı,

c. Muhatap Belediye tarafından gönderilen fotoğraflar incelendiğinde 1 kilometre(km) civarında olan ... Sokak'ın sadece 300 metresinin fotoğraflarının iletilmiş olduğu, İdarenin eksik bilgi sunduğu, Sokak'ın üçte birlik kısmının 2/1/2024 tarihinde yamalama çalışmalarıyla düzeltilindiği, İdarenin işlem yaptığı kısmının U şeklindeki Sokak'ın sadece sağ kenarını kapsadığı, kendi yaşadığı ... No'lu Apartman'ın Sokak'ın sol kenarında olduğu, market alışverişi vb. için bu sol kenarı kullandığı ve başvurusunda sözünü ettiği çukurların bu kısımda yer aldığı, kısaca muhatap İdarenin şikayeti kapsamında 18 ay sonra bir hizmette bulunduğu ancak talep ettiğinden farklı bir yerde işlemi gerçekleştirdiği, kısmen de olsa üçte birlik kısım için bir hizmet sunulduğu, Sokak'ın üçte ikilik kısmının hala hizmet beklediği,

ç. Muhatap Belediyenin yazılı görüşünde, 11/7/2022 tarihinde konuya ilişkin yaptığı başvuruyu, defalarca kendilerine ilettiğinin teyit edildiği, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi'nin Erişilebilirlik Hakkındaki 2 No'lu Yorumu'nun 25'inci paragrafında "*Erişilebilirlik gruplarla ilgilidir, öte yandan makul imkan bireylerle ilgilidir. Bu, erişilebilirlik sağlama görevinin ex ante (tahmin edilen) bir görev olduğu anlamına gelmektedir. Bu nedenle, Taraf Devletler bir yere girilmesi ya da hizmetin*

kullanılmasına dair bireysel bir talep almadan erişilebilirliği sağlama görevine sahiptir. Taraf Devletlerin, engelli bireylerin örgütleri ile istişare içinde kabul edilen erişilebilirlik standartlarını belirlemesi gerekmekte ve bu standartlar hizmet sunucular, müteahhitler ve ilgili diğer paydaşlar için ayrı ayrı belirlenmelidir. Erişilebilirlik standartları kapsamlı ve standart şekilde olmalıdır. Erişilebilirlik standartları geliştirilirken dikkate alınmayan nadir engelleri bulunan bireyler ya da erişilebilirliği sağlamak için sunulan yaklaşım, yöntem ya da araçları kullanmayan bireyler (örneğin Braille alfabesini okumayanlar) söz konusu olduğunda, erişilebilirlik standartlarının uygulanması dahi bu kişilerin erişimini sağlamak için yeterli olmayabilir. Böyle durumlarda, makul imkan devreye girebilir. Sözleşme uyarınca, Taraf Devletlerin engelli bireyler için aşamalı olarak erişimi sağlamaktan kaçınmak için tasarruf tedbirlerini bir mazeret olarak kullanmalarına izin verilmemektedir. Erişilebilirliği sağlama yükümlülüğü koşulsuzdur, yani erişilebilirliği sağlamakla yükümlü varlık engelli bireylere erişim sağlama yüküne göndermede bulunarak bunu yerine getirmemenin mazeretini öne süremez. Makul imkan görevi, bunun aksine, ancak uygulamanın aşırı yük oluşturmaması halinde söz konusudur.” düzenlemesinin yer aldığı,

d. Aynı Yorum’un 26’ncı maddesinde “Makul imkan sağlama görevi *ex nunc* (söz konusu andan itibaren doğan) bir görevdir, yani bir işyeri ya da okul benzeri belirli bir durumda engelli bir bireyin belirli bir bağlamda haklarını eşit olarak kullanması için ihtiyaç duyduğu andan itibaren uygulanabilir hale gelir. Burada, erişilebilirlik standartları bir gösterge olabilir ancak katı kurallar olarak değerlendirilmemelidir. Makul imkan, engelli bir bireyin belirli bir durumda erişilebilirliğini sağlama aracı olarak kullanılabilir. Makul imkan; bireyin onur, özerklik ve tercihlerini dikkate alarak ayrımcılık yasağının ya da eşitliğin sağlanması anlamında bireysel adaleti elde etmeyi amaçlar. Bu nedenle, nadir görülen bir engeli bulunan bir birey, herhangi bir erişilebilirlik standardı kapsamına girmeyen bir imkan isteyebilir.” düzenlemesinin bulunduğu,

e. Başvuranın yaşadığı sokağın erişilebilir olmamasının; kendisinin çalışma, toplumsal hayata katılım, eğitim, sağlık gibi Sözleşme’de yer alan tüm haklarını ilgilendiren ve bunlara erişimini zorlaştıran bir konu olduğu, sonuç olarak engelli bireylerin fiziksel çevre, ulaşım, bilgi ve iletişim ile kamuya açık hizmetlere erişimini sağlama görevinin ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik bakış açılarından değerlendirilmesi gerektiği; fiziksel çevre, ulaşım, bilgi ve iletişim ile kamuya açık hizmetlere erişime izin verilmemesinin Sözleşme’nin 5’inci maddesi tarafından yasaklanan engelliliğe dayalı bir ayrımcılık fiilini oluşturduğu iddia edilmiş, başvuru dilekçesi ve yukarıdaki açıklamalar dikkate alınarak erişilebilirlik, eşitlik ve ayrımcılık yasağının ihlalleri nedeniyle muhatap İdare’ye idari para cezası verilmesi, başvuru sonucunda verilecek kararın kamuoyuna duyurularak farkındalığın artırılması talep edilmiştir.

5. İstanbul Valiliği Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonundan alınan yazılı görüşte özetle:

a. ... Mahallesi ... Sokak No: ... Sarıyer/İSTANBUL adresinde 20/3/2024 tarihinde yerinde inceleme yapılarak 22/3/2024 tarihinde konuya ilişkin raporun hazırlandığı,

b. Söz konusu Rapor'a göre, başvuruya konu adreste taşıt yolunun kenarında yaya kaldırımı olmadığı, yaya kaldırımı bulunmadığı gibi yola dökülmüş olan asfaltın yer yer kabarmış, rögar kapaklarının bulunduğu yerlerin parçalanmış olduğu ve düzgün yol zemininin yer yer bozulmuş olduğu, uygun standartlarda kaldırım eklenerek ve yolun yenilenerek yeniden tasarlanması gerektiği ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. ...Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d), (e) ve (f) bentleri şöyledir:

"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi,

Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını,

Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) *Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.*”

9. Mezkûr Kanun'un “*Ayrımcılık yasağının kapsamı*” başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz.”

10. Mezkûr Kanun'un “*Kurumun görevleri*” başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre “*Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” Kurumun görevleri arasındadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. 6701 sayılı Kanun'un “*Başvurular*” başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, “*Ayrımcılık yasağı ihlalinde zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.*” hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre “*İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.*” Başvuran, başvuru dilekçesinde ikamet ettiği evin bulunduğu sokağın erişilebilir hale getirilmesi talebinin kabul edilmemesi nedeniyle 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrası kapsamında engellilik temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunmaktadır. Başvuranın, 11/7/2022 ve 21/7/2023 tarihlerinde başvuru konusu talebinin yerine getirilmesi için muhatap Belediyeye başvurduğu ancak olumlu sonuç alamadığı anlaşılmıştır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmesine varılmıştır.

12. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) “*Ayrımcılık Yasağı*” başlıklı 14'üncü maddesine göre “*Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.*”

13. 6701 sayılı Kanun'un “*Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı*” başlıklı 3'üncü maddesi ile

kişilerin; hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınarak cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

14. Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) 2'nci maddesine göre *“Engelliliğe dayalı ayrımcılık; siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır.”*

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında ayrımcılık, nesnel ve makul bir gerekçe olmaksızın, konuyla ilgili olarak benzer durumda olan kişilere farklı muamele edilmesi olarak tanımlanmaktadır (AİHM, *Zarb Adami/Malta*, B. No: 17209/08, 20/6/2006, para. 71). Bir kişinin engelli olması nedeniyle hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır. Görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda bir kişinin, engelli olması ile bağlantılı olarak hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı konuma sokulması ise engellilik temelinde dolaylı ayrımcılık teşkil etmektedir (TİHEK, *Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 4 Engellilik Temelinde Ayrımcılık*, 2022, s. 9).

16. Mevcut başvuruda başvuranın iddiası, ikamet ettiği evin bulunduğu sokakta kaldırım bulunmaması, asfaltın yürümeyi zorlaştıracak şekilde çukurlarla dolu olması nedeniyle sokağın görme engelli bireyler açısından erişilebilir olmaması ve erişilebilir hale getirilmesine dair başvurularının sonuçsuz bırakılması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı yönündedir.

17. Farklı durumdaki kişilere eşit muamele yapılması sonucunda dolaylı ayrımcılık ortaya çıkmaktadır. Dolaylı ayrımcılıkta, eşit durumda olmayan kişiler arasındaki farklılar dikkate alınmaksızın bu kişilerin aynı kurala tabi tutulmaları söz konusudur (TİHEK, B. No: 2023/796, K. No: 2023/840, 2/11/2023, para. 27). Bu çerçevede, başvuranın erişilebilirliğe ilişkin iddialarının 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde belirtilen dolaylı ayrımcılık kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Somut olayda engellilik temelinde dolaylı ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tespiti amacıyla ilk olarak erişilebilirlik kavramının açıklanarak muhatap Kurum tarafından erişilebilirlik şartlarının gözetilip gözetilmediğinin tespit edilmesi, ardından başvuranın engelli olması ile bağlantılı olarak ikamet ettiği sokağa erişimde nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı bir konuma sokulup sokulmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

18. EHİS'in *“Erişilebilirlik”* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasında, taraf Devletlerin, engellilerin bağımsız yaşayabilmeleri, yaşamın tüm alanlarına etkin katılabilmeleri ve diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dâhil olacak şekilde bilgi ve

iletişim olanaklarına, hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri almakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Erişilebilirliğin fiziksel çevre, ulaşım, bilgi ve iletişim ile hizmetleri kapsayacak biçimde tüm karmaşık yönleriyle birlikte ele alınması önemlidir.

19. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "*Tanımlar*" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendine göre "*Erişilebilirlik: Binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabılır ve kullanılabilir olmasını*" ifade eder.

20. Erişilebilirlik, herkesin istediği her yere ve her hizmete, bağımsız ve güvenli olarak ulaşabilmesi ve bunları kullanabilmesidir. Bu kapsamda bireylerin, konutlarından eğitim binalarına ve iş yerlerine; açık ve yeşil alanlardan, toplu taşıma araçlarına ve bilgi teknolojilerine kadar tüm alanlara ve tüm hizmetlere erişiyor olması gerekir. Erişilebilirlik kapsamında yapılacak düzenlemeler ile verilen hizmetlerin kimsenin yardımı olmadan ve herhangi bir risk oluşturmadan kullanılması gerekir. Erişilebilirlik kapsamındaki düzenlemelerin herkesi kapsaması gerekmektedir. Bu halde erişilebilirlik, engelliler için bir zorunluluktur ve toplumun her kesimi için konforlu bir yaşam demektir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Erişilebilirlik Kılavuzu, Ankara, 2020, s. 9).

21. Kentsel yaşamın engellilerin erişilebilirliğine uygun olarak düzenlemesi yasal olarak zorunludur. 5378 sayılı Kanun'un "*Erişilebilirlik*" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasına göre "*Yapılı çevrede engellilerin erişebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanır.*" Mezkûr Kanun kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapıların, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıların, engelli bireylerin erişebilirliğine uygun olması zorunludur (TİHEK, B. No: 2022/1766, K. No: 2024/118, 8/2/2024, para. 36).

22. 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun Ek 1'inci maddesine göre "*Fiziksel çevrenin engelliler için ulaşılabılır ve yaşanılabilir kılınması için, imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda, Türk Standartları Enstitüsünün ilgili standardına uyulması zorunludur.*" Bu kapsamda yerel yönetimler, Türk Standartları Enstitüsünün (TSE) hazırladığı TS 12576 sayılı "*Şehir İçi Yollar Kaldırım ve Yaya Geçitlerinde Ulaşılabilirlik İçin Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları*", TS ISO 23599 "*Görme Özürlü veya Az Görenler İçin Yardımcı Mamuller Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İşaretleri*", TS 13536 "*TS ISO 23599'un Uygulanmasına Yönelik Tamamlayıcı Standart*"lara riayet etmekle yükümlüdürler.

23. Somut olaya ilişkin muhatap Sarıyer Belediye Başkanlığından alınan yazılı görüşte; başvuru konusu ... Mahallesi ... Sokak ve civarında bulunan diğer yolların plansız ve kaçak yapılaşmalar sonucunda oluşmuş olduğu, standartlara uygun yol genişliği ve yol izi bulunmadığı için kaldırımın

yapılamadığının ve sokağın engelli erişimine uygun hale getirilemediğinin tespit edildiği, yapılan incelemelerde Sokak'ın tamamının asfalt ile kaplı olduğu, kaldırımın bulunmadığı, çeşitli altyapı kurumları tarafından tranşe kazısı ve asfalt yama çalışmalarının yapıldığı, yıllara ve kullanıma bağlı olarak yıpranmaların ve kısmi çöktüntülerin olduğu, 2/2/2024 tarihinde anılan Sokak'ın yol üst kaplamasının asfalt kaplama yapılarak yenilenmiş olduğu belirtilmiştir.

24. Başvuran ise yazılı görüşünde; 11/7/2022 tarihinde Belediyeye şikayette bulunmasına rağmen 2/2/2024 tarihinde kısmi yamalama çalışması yapıldığını, bu kısmi çalışmanın bile şikayetinden 18 ay sonra yapıldığını, muhatap Belediyenin yazılı görüşüne eklediği fotoğraflar incelendiğinde 1 km civarında olan ... Sokak'ın sadece 300 metresinin fotoğraflarının iletilmiş olduğunu, İdarenin eksik bilgi sunduğunu, Sokak'ın üçte birlik kısmının 2/1/2024 tarihinde yamalama çalışmalarıyla düzeltildiğini, İdarenin işlem yaptığı kısmının U şeklindeki Sokak'ın sadece sağ kenarını kapsadığını, kendi yaşadığı ... No'lu Apartman'ın Sokak'ın sol kenarında olduğunu, market alışverişi vb. için bu sol kenarı kullandığını ve başvurusunda sözünü ettiği çukurların bu kısımda yer aldığını, kısaca muhatap İdarenin şikayeti kapsamında 18 ay sonra bir hizmette bulunduğunu ancak talep ettiğinden farklı bir yerde işlemi gerçekleştirdiğini, kısmen de olsa üçte birlik kısım için bir hizmet sunulduğunu, Sokak'ın üçte ikilik kısmının hala hizmet beklediğini ifade etmiştir.

25. Kurumumuz tarafından İstanbul Valiliğine yazı yazılarak Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonu tarafından yerinde inceleme yapılması ve ilgili Sokak'ta bulunan yolun erişilebilirlik durumunun tespit edilmesi talep edilmiştir. İstanbul Valiliği Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 28/3/2024 tarihli ve ... sayılı cevabi yazısında Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonunun başvuru konusu ... Sokak'a ilişkin 22/3/2024 tarihli Erişilebilirlik Tespiti Raporu Kurumumuza iletilmiştir. Söz konusu Erişilebilirlik Tespiti Raporunda:

- ... Mahallesi ... Sokak No: ... Sarıyer/İSTANBUL adresinde 20/3/2024 tarihinde yerinde yapılan incelemede taşıt yolunun kenarında yaya kaldırımı olmadığı,

-Yaya kaldırımı bulunmadığı gibi yola dökülmüş olan asfaltın yer yer kabarmış, rögar kapaklarının bulunduğu yerlerin parçalanmış olduğu,

-Düzgün yol zemininin yer yer bozulmuş olduğu, uygun standartlarda kaldırım eklenerek ve yolun yenilenecek yeniden tasarlanması gerektiği ifade edilerek yolun erişilebilir olmadığı tespit edilmiştir. Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonunun Tespit Raporu ekinde yer alan fotoğraflar ile muhatap Sarıyer Belediyesine sunulan fotoğraflar incelendiğinde ... Sokak'ta kaldırım bulunmadığı, Sokak'ın tamamında değil yalnızca bir kısmında asfaltlama çalışmasının yapılmış olduğu, asfaltın bazı kısımlarının kabarmış olduğu ve rögar kapaklarının bulunduğu alanlarda parçalanmalar olduğu görülmüştür.

26. EHİS'in "*Bağımsız Yaşayabilme ve Topluma Dâhil Olma*" başlıklı 19'uncu maddesine göre "*İşbu Sözleşmeye Taraf Devletler tüm engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında toplum içinde yaşama hakkına sahip olduğunu kabul eder ve engellilerin bu haktan eksiksiz*

yararlanabilmeleri ve topluma katılımlarını kolaylaştırma için gerekli tedbirleri etkin bir şekilde alır. Bu çerçevede aşağıdaki noktalara dikkat edilmelidir: (...) (c) Kamusal hizmet ve tesisler engellilere diğer bireylerle eşit şekilde açık olmalı ve onların ihtiyaçlarına yanıt verebilmelidir.” Yapılan açıklamalar ışığında, başvuran tarafından başvuru konusu ... Sokak'ın erişilebilirlik yükümlülüklerine uygun hale getirilmesi talebinde bulunulmasına rağmen muhatap Belediye tarafından Sokak'ın sadece bir kısmında asfalt yama çalışması yapıldığı ancak erişilebilirliği sağlamak adına Sokak'ın diğer kısmına yönelik yol yenileme ya da kaldırım ekleme çalışmasının yapılmadığı anlaşılmaktadır.

27. Engelli birey, bağımsız yaşayabilme ve topluma dâhil olma hakkı çerçevesinde erişilebilirlik zinciri kırılmadan bir yerden diğerine sorun yaşamadan ulaşım sağlayabilmelidir. BM Engelli Hakları Komitesinin 2 No'lu Genel Yorumu uyarınca taraf Devletler, bir yere/alana girilmesi veya hizmetin kullanılmasına dair bireysel bir talep almaya gerek olmaksızın (ex ante) erişilebilirliği sağlama görevine haizdir. Erişilebilirliği sağlama yükümlülüğü koşulsuz olup erişilebilirliği sağlamakla yükümlü bulunanlar, engelli bireylere erişim sağlama yüküne göndermede bulunarak bunu yerine getirmemenin mazeretini öne süremez (Engelli Hakları Komitesi, 2 No'lu Genel Yorum, 2014, para. 25).

28. Kentlerdeki farklı hizmetlerin sunulduğu sağlık yapıları, okullar, kamu hizmet binaları, iş yerleri ve konut binalarını; kaldırımlar, parklar, yaya geçitleri gibi açık alanları ve bunları birbirine bağlayan ulaşım sistemlerini herkesin günün herhangi bir saatinde kullanması gerekebilir. Bu nedenle bunların sadece bir kısmının erişilebilir olması yeterli değildir. Örneğin; görme engelli birey kamu binasından hizmet almak istediğinde evinden çıkıp bu binaya erişinceye kadar kullanacağı kaldırımlarda gerekli engelsiz geçiş genişlikleri, ışıklı yaya geçidinde sesli sinyal, toplu taşıma durağında gelen araç ve aracın içinde varılan durakla ilgili sesli anons, araçtan indiği duraktan gideceği binaya gerekli yönlendirme ve bahçe girişinden binanın danışma bankosuna kadar bordür takibi veya hissedilebilir yürüme yüzeyi işareti uygulaması bulunmalıdır. Bu düzenlemeler erişilebilirlik zincirini oluşturur. Her bir düzenleme ise bu zincirin bir halkasıdır ve halkalardan birinin kopması tüm zincirin bozulmasına ve erişilebilirliğin sağlanamamasına neden olacaktır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Erişilebilirlik Kılavuzu, Ankara, 2020, s. 9).

29. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, muhatap Sarıyer Belediyesi tarafından başvuru konusu ... Sokak'ta standartlara uygun yol genişliği ve yol izi bulunmadığı için kaldırımın yapılamadığı ve Sokak'ın engelli erişimine uygun hale getirilemediği belirtilerek sadece asfalt yama çalışması yapıldığı ifade edilse de ... Sokak'ın sadece bir kısmında asfalt yama çalışması yapılmasının erişilebilirliği sağlama açısından yeterli olmadığı, Erişilebilirlik Tespit Raporu'nda yer alan *“Sokak'ta yaya kaldırımı olmadığı, yola dökülmüş olan asfaltın yer yer kabarmış, rögar kapaklarının bulunduğu yerlerin parçalanmış olduğu, düzgün yol zemininin yer yer bozulmuş olduğu, uygun standartlarda kaldırım eklenerek ve yolun yenilenerek yeniden tasarlanması gerektiği ve yolun erişilebilir olmadığı”* tespiti ve yukarıda açıklanan ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri kapsamında Kurumların, bir hizmetin kullanılmasına dair talepte bulunulmasına gerek

olmaksızın erişilebilirliği sağlamakla yükümlü oldukları, erişilebilirliği sağlama yükümlülüğünün koşulsuz olduğu ve bu yükümlülüğü yerine getirmemede mazeretin öne sürülemeyeceği, bu çerçevede muhatap Sarıyer Belediyesinin yetki, görev ve sorumluluğunda olan ... Sokak'ın tamamında yol yenileme ve kaldırım ekleme çalışması yapması gerekirken başvuranın talebine rağmen ilgili çalışmaların yapılmadığı, Sokak'taki yolun bir kısmında yapılan asfalt yama çalışmasının ise başvuranın talep etmesinden 18 ay sonra yapıldığı anlaşılmış, bu nedenle Sarıyer Belediyesinin erişilebilirlik şartlarını gözetmeyerek erişilebilirliği sağlama yükümlülüğüne uygun davranmadığı, başvuranın görme engelli bir birey olduğu göz önüne alındığında ikamet ettiği ... Sokak'ın erişilebilir olmamasının başvuranın tek başına, bağımsız bir şekilde hareket etmesini kısıtladığı, toplumsal hayata katılımı ile eğitim ve çalışma hayatına katılımını zorlaştırdığı ve kendisini nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı bir duruma düşürdüğü, dolayısıyla somut olayda erişilebilirliğin sağlanmaması nedeniyle engellilik temelinde dolaylı ayrımcılık yasağının ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

30. Yukarıda açıklanan nedenlerle, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 69'uncu maddesinin birinci fıkrası kapsamında başvuru konusu olayda engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

31. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlali gerçekleştiren muhatabın mali gücü ve hukuki konumu, ihlalin etki ve sonucunun ağırlığı ve ayrımcılık yasağı kapsamında korunmak istenen kamusal menfaat göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap Belediyeye üst sınırdan idari para cezasının uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

B. Muhatap hakkında 141.934 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

16/8/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Aışan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŐ
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĐLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi